

با اندوه فراوان مطلع شدیم هما ناطق از بنیان گذاران "اتحاد ملی زنان" بزرگترین تشکل زنان ایرانی پس از انقلاب در روز اول ژانویه ۲۰۱۶ پس از بیماری چند ساله در ده آرو در نزدیکی پاریس، فرانسه درگذشت.

هما ناطق، نویسنده، پژوهشگر، استاد دانشگاه سوربون و تاریخ نگار دوران قاجار و مشروطه در سال ۱۳۱۳ در ارومیه زاده شد.

او در سال ۱۹۵۶ با بورس دولت فرانسه برای ادامه تحصیل راهی این کشور شد. ناطق فوق لیسانس و دکترای خود را در رشته تاریخ از دانشگاه سوربن دریافت نمود.

پژوهش‌های دوره دکتری او بر زندگی سیاسی سید جمال‌الدین اسدآبادی بود. در سال ۱۹۶۹، رساله دکتری ناطق با عنوان اسلام مدرن و سید جمال‌الدین به‌صورت کتاب منتشر شد. این اولین اثر تاریخ‌نگاری پژوهشی هما ناطق بود و در زمان انتشار ماکسیم رودنسون، تاریخ‌نگار، جامعه‌شناس و شرق‌شناس مارکسیست فرانسوی بر کتاب ناطق مقدمه نوشت

ناطق در ۱۳۴۷ به تهران بازگشت و تا سال ۱۳۵۹ به تدریس در دانشکده تاریخ دانشگاه تهران مشغول بود. در این سال‌ها او به تدریس این درس پرداخت: «جنگ‌های ایران و روسیه در سده نوزده»، «تاریخ اجتماعی دوران قاجار»، «روشنفکران عصر مشروطه»، «تاریخچه مشروطیت و قانون اساسی در ایران و عثمانی». پژوهش‌های ناطق در این مدت هم در نشریاتی تاریخی و هم در کتاب‌ها در همین حوزه‌ها منتشر می‌شد. همچنین در این دوره هما ناطق با فریدون آدمیت چندین پژوهش مشترک انجام دادند که نتیجه آن در کتاب «افکار سیاسی اجتماعی و اقتصادی در آثار منتشر نشده در دوره قاجار» به انتشار رسید

با توجه به اینکه ناطق پیش از اینکه به دانشکده تاریخ سوربون بپیوندد سال‌ها ادبیات فرانسه خوانده بود، در دانشکده تربیت معلم تهران نیز استاد ادبیات سده نوزده فرانسه شد. در سال ۱۳۵۲، برای یک سال فرصت مطالعاتی ایران را ترک کرد و به دعوت دانشکده تحقیقات خاورمیانه دانشگاه پرینستون در حوزه «تاریخ اجتماعی و سیاسی ایران در سده نوزده» پژوهش کرد و به مدت یک سال در همان دانشگاه درس داد

دو سال پس از انقلاب اسلامی ۱۳۵۷، به دنبال انقلاب فرهنگی، هما ناطق به فرانسه بازگشت. مدتی با عنوان پژوهشگر مستقل کار می‌کرد. او که خود یک منبع تاریخی است با پروژه تاریخی شفاهی هاروارد همکاری کرد و در گفت‌وگو با ضیاء صدقی خاطرات خود را در این آرشیو تاریخی ضبط کرد.

ناطق در سال ۱۳۶۳ به عنوان استاد تمام‌وقت در آموزشکده مطالعات ایران‌شناسی دانشگاه سوربن نوین مشغول به کار شد.

کتاب‌ها و مقالات بسیاری به زبان‌های فارسی و فرانسه از هما ناطق منتشر شده است، که از آن جمله می‌توان به «زندگی سید جمال الدین اسدآبادی در رابطه با فرانسه»، «آیین بابی»، «روشنفکران ایرانی در استانبول»، «وصیت‌نامه عباس میرزا»، «روزنامه قانون»، «زنان در مشروطیت»، «انجمن‌های شورایی در مشروطیت»، «رساله مشروطیت»، «بازرگانان در دادوستد با بانک شاهی و رژی» و «کارنامه و زمانه میرزا رضا کرمانی» و «کارنامه فرهنگی فرنگی در ایران» اشاره کرد.

هما ناطق همچنین مترجم بود؛ او چند اثر مهم تاریخی مانند «چهره استعمارزده» اثر جامعه‌شناس فرانسوی آلبر-ممی و «آخرین روزهای لطفعلی‌خان زند» اثر هارفورد جونز را به فارسی ترجمه کرده است.

از هما ناطق به عنوان یکی از چند زن متخصص دوران تاریخی سده ۱۹ و اوایل ۲۰ در ایران که به تاریخ از دریچه مسئله مدرنیته و همچنین رابطه ایران و غرب نگاه می‌کرد، یاد خواهد شد.

هیئت مدیره کانون دوستداران فرهنگ ایران، درگذشت این زن بزرگوار را صمیمان تسلیت میگوید.